

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ
ТУРИСТИЧНОЇ СФЕРИMETHODS OF TEACHING FOREIGN LANGUAGE TO FUTURE SPECIALISTS
OF TOURISM SPHERE

Стаття присвячена визначенню особливостей методик викладання іноземної мови у вищій школі, спрямованих на формування компетентного фахівця туристичної сфери. Актуальність дослідження зумовлена тим, що сучасні методики викладання іноземної мови дозволяють не лише здобувати теоретичні знання, а й застосовувати їх на практиці, однак їх використання в закладах вищої освіти України є недостатнім.

Мета статті – розробити заходи, спрямовані на вирішення проблем впровадження сучасних методик навчання іноземної мови майбутніх фахівців туристичної сфери в закладах вищої освіти України. Для досягнення мети в процесі дослідження було вирішено низку завдань: визначено поняття «методика навчання», основну мету вивчення іноземної мови майбутніми фахівцями туристичної сфери; розглянуто методи та прийоми, які застосовуються в закладах вищої освіти України; виокремлено проблеми їх впровадження в освітній процес; розроблено шляхи вирішення цих проблем. В процесі дослідження використано загальнонаукові методи дослідження, а саме, метод критичного аналізу, синтезу, індукції та дедукції.

За результатами дослідження встановлено, що під методикою навчання іноземної мови розуміється сукупність методів та прийомів навчання, які використовуються в процесі навчального процесу. Основною метою вивчення іноземної мови майбутніми фахівцями туристичної сфери називають виховну, розвиваючу та практичну. Крім класичного методу навчання, існує досить багато сучасних методів: комунікативний, аудіовізуальний, проектний, ігровий тощо. Викладання іноземної мови передбачає застосування різних прийомів: дебати, мозковий штурм, ситуативне моделювання, навчальна співпраця, мовне портфоліо, Case-study. Сучасні методи та прийоми поступово впроваджуються в освітній процес, однак багато викладачів використовують застарілі методики, що не відповідають вимогам до фахівців туристичної сфери. Це пояснюється низькою кваліфікацією викладачів та відсутністю мотивації до постійного розвитку і вдосконалення. Для вирішення цієї проблеми необхідно залучати викладачів іноземної мови до участі в міжнародних програмах та проектах, онлайн-конференціях та вебінарах із методики навчання іноземних мов, співпрацювати з міжнародними освітніми організаціями та впроваджувати педагогіку партнерства, яка передбачає демократичну співпрацю зі студентами.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування отриманих результатів викладачами у процесі розроблення нових методик навчання інозем-

ної мови майбутніх фахівців туристичної сфери.

Ключові слова: методика навчання, іноземна мова, туристична сфера, комунікативний метод, мозковий штурм, Case-study.

The article is devoted to determining the peculiarities of foreign language teaching methods in higher education aimed at forming a competent specialist in the tourism industry. The relevance of the study is due to the fact that modern methods of teaching a foreign language allow not only to acquire theoretical knowledge, but also to apply them in practice, but their use in higher education institutions of Ukraine is insufficient.

The purpose of the article is to develop measures aimed at solving the problems of introducing modern methods of teaching foreign language to future tourism professionals in higher education institutions of Ukraine. To achieve this goal, the study solved a number of tasks: defined the concept of "teaching methods", the main purpose of learning a foreign language by future tourism professionals, considered the methods and techniques used in higher education institutions of Ukraine, identified the problems of their implementation in the educational process and developed ways to solve these problems. The study used general scientific research methods, namely, the method of critical analysis, synthesis, induction and deduction.

According to the results of the study, it was found that the method of teaching a foreign language is understood as a set of methods and teaching techniques used in the educational process. The main purpose of learning a foreign language by future tourism professionals is called educational, developing and practical. In addition to the classical method of teaching, there are many modern methods: communicative, audiovisual, project, game, etc. Teaching a foreign language involves the use of various techniques: debate, brainstorming, situational modeling, educational cooperation, language portfolio, Case-study. Modern methods and techniques are gradually being introduced into the educational process, but many teachers use outdated methods that do not meet the requirements for tourism professionals. This is due to the low qualification of teachers and lack of motivation for continuous development and improvement. To solve this problem, it is necessary to involve foreign language teachers in international programs and projects, online conferences and webinars on foreign language teaching methods, to cooperate with international educational organizations and to introduce partnership pedagogy, which involves democratic cooperation with students.

The practical significance of the study lies in the possibility of applying the results obtained by teachers in the process of developing new methods of teaching foreign languages to future tourism professionals.

Key words: teaching methods, foreign language, tourism, communicative method, brainstorming, Case-study.

УДК 378.14:81

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/55.2.6>

Жумбей М.М.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
і країнознавства

Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Савчук Н.І.,

канд. пед. наук, доцент,
доцент кафедри іноземних мов
і країнознавства

Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника

Шикиринська О.Б.,

канд. філол. наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології
та світової літератури

Ізмаїльського державного гуманітарного
університету

Постановка проблеми у загальному вигляді.

На сучасному ринку праці затребуваними є фахівці, які мають набір універсальних та професійних компетенцій у конкретній сфері діяльності. Серед усіх галузей економіки своїм динамічним розвитком вирізняється сфера туризму. Згідно з даними statista.com, подорожі та туризм склали 6,1% світового валового внутрішнього продукту (ВВП) у 2021 році, що означає зростання порівняно з 2020 роком, але залишається нижчим за показники до пандемії коронавірусу. В 2021 році загальний внесок туризму у світовий ВВП склав приблизно 5,81 трлн дол. США, що свідчить про поступове відновлення туристичної індустрії після колосального удару, якого вона зазнала в 2019-2020 рр внаслідок карантинних обмежень, спричинених коронавірусом SARS-CoV-2 [1].

Туризм є важливою галуззю економіки України та невід'ємною складовою її іміджу. Так, у 2021 році Україна увійшла в рейтинг найкращих туристичних країн Європи та була визнана однією з найкращих держав для туристичних походів [2]. Сьогодні, незважаючи на війну в Україні та практично повне знищення туризму у східних та південних напрямках України, туристичний потенціал нашої країни залишається достатньо високим. В зв'язку з цим туризм є одним з найбільш популярних напрямів підготовки. Все більше студентів хочуть здобути якісну освіту саме в цій сфері. Однак, щоб стати фахівцем високого рівня, необхідно розумітися на особливостях економіки різних країн, знати їх традиції, культуру та релігію. Випускники закладів вищої освіти повинні вміти вести діалог, спілкуватися, вирішувати різні питання іноземною мовою. Тому володіння іноземними мовами є обов'язковою вимогою для тих, хто працює у туристичній сфері.

При підготовці майбутніх фахівців туристичної сфери викладачі закладів вищої освіти шукають нові ефективні методики викладання, які дозволять не лише здобувати теоретичні знання, а й застосовувати їх на практиці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Методика навчання іноземної мови в закладах вищої освіти України розглядається в роботах багатьох науковців: Мартиненко С. та Хоружої Л. [3], Ніколаєва С. Ю. [4], Кобзара Н. В. [6], Назаренко М. М. [7], Хорушко Н. М. [8], Медведчука А. В. [9]. Кожен автор має свою точку зору щодо доцільності застосування сучасних методів та прийомів навчання у вищій школі.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Недостатньо дослідженим на сьогоднішній день залишається питання, яке стосується методики навчання іноземної мови майбутніх фахівців туристичної сфери. В зв'язку з цим, це питання потребує поглибленого вивчення та аналізу. Враховуючи вищезазначене, **мета статті** полягає в розробленні заходів, спрямованих на

вирішення проблем впровадження сучасних методик навчання іноземної мови майбутніх фахівців туристичної сфери в закладах вищої освіти України.

Виклад основного матеріалу. В межах дослідження під методикою навчання іноземної мови розуміється сукупність методів та прийомів навчання, які використовує викладач під час навчального процесу з метою отримання найкращих результатів вивчення іноземної мови [3]. Методика важлива з погляду ефективності навчання, досягнення викладачем цілей та високих результатів у навчанні іноземної мови. Чим ефективніша методика навчання, тим кращих показників досягає той, хто навчається.

Вибір методики навчання іноземної мови залежить від цілей, які ставить перед собою викладач, тобто заздалегідь запланований результат педагогічної діяльності [4, с. 17-18]. Довгий час головною метою вивчення іноземної мови було вміння грамотно та правильно писати, перекладати тексти з іноземної на українську мову. У 60-х роках ХХ століття ціль дещо змінилася. Основною метою вивчення іноземної мови стало розуміння мовлення та підтримка розмови на різні теми, тобто граматично-перекладний метод змінився аудіовізуальним та аудіолінгвальними методами. У 70-80-х роках ХХ століття головною метою вивчення іноземної мови стало навчання спілкуванню іноземною мовою з урахуванням культурних особливостей носія мови. Сьогодні основною метою вивчення іноземної мови називають виховну, розвиваючу та практичну (рис. 1).

Отже, майбутній фахівець туристичної сфери повинен вільно спілкуватися з іноземними партнерами (представниками іноземних туристичних фірм чи готельних комплексів), мати розвинену пам'ять, логічне мислення та ділові якості, вміти застосовувати отримані знання з іноземної мови на практиці для досягнення професійно значущих цілей [6, с. 48]. Отримання необхідних для роботи в туристичній сфері знань та навичок з іноземної мови можливе за умови застосування ефективних методів та прийомів навчання. Розглянемо основні методи, які застосовуються в закладах вищої освіти (ЗВО) України та світу.

1. *Традиційний метод.* Передбачає розвиток основних мовних навичок, до яких відноситься розмовна мова, аудіювання, читання та письмо. Традиційний метод вивчення іноземної мови спрямований на розвиток мовної компетенції (знання граматичної структури мови, наявність мінімального словникового запасу). Цей метод вважається малоефективним, особливо якщо йдеться про підготовку майбутніх фахівців туристичної сфери.

2. *Комунікативний метод.* Передбачає знайомство не тільки з іноземною мовою, а з іншомовною культурою через спілкування. Основний

Рис. 1. Мета вивчення іноземної мови

Джерело: систематизовано авторами на основі [5, с. 232-235]

акцент робиться на комунікації, а мова є лише інструментом цієї комунікації [3]. Комунікативний метод розроблений викладачами-лінгвістами та психологами провідних британських університетів. На базі цієї методики розроблені популярні навчальні курси з англійської, німецької та французької мови (Headway і New Cambridge English Course, Teumen neu, Le Nouvelle sans Frontiers). Застосування комунікативного методу спрямоване на розвиток навичок писемного та усного мовлення в процесі живого спілкування. Лексика, граматичні структури, вираження чужої мови подаються студенту в контексті реальної, емоційно забарвленої ситуації, яка сприяє швидкому запам'ятовуванню матеріалу, що вивчається. Завдяки цьому розвивається комунікативна компетенція, яка є пріоритетом у навчанні студентів, що планують працювати в туристичній індустрії. Для них важливіше вміти говорити та розуміти іноземців, ніж знати всі правила граматики та орфографії.

3. *Аудіовізуальний метод.* Цей метод є одним із найбільш дієвих методів вивчення іноземної мови. Він допомагає вивчити іноземну мову за допомогою говоріння та аудіювання. Під говорінням розуміємо грамотний вираз власних думок іноземною мовою. Аудіювання – це розуміння як мови викладача, так і живої, іноземної мови при натуральному темпі звучання. Аудіовізуальний метод передбачає використання аудіо- та відеотехнічних засобів. Цей метод неможливо назвати інновацією, однак досі він вважається найбільш популярним, дієвим інструментом при навчанні навичок говоріння, розуміння, сприйняття на слух іноземної мови. При його використанні викладач одночасно вирішує кілька завдань: студенти навчаються правильній вимові, засвоюють ритм та мелодику мови, поповнюють словниковий

запас, вчаться розуміти на слух та застосовувати граматичні конструкції у мові, реагувати на фрази співрозмовника. Регулярне застосування цього методу допоможе подолати багато труднощів при засвоєнні іноземної мови [7].

4. *Проектний метод.* Цей метод викладання іноземної мови набув популярності серед студентів, які хочуть оволодіти нею для роботи у сфері туризму. Використання проектного методу передбачає підготовку проекту на іноземній мові, спрямованого на вирішення практичних завдань. Застосування проектного методу дозволяє об'єднати освітню діяльність з творчою, науковою, дослідною та практичною діяльністю. Студент вчиться грамотно представляти результати своєї проектною діяльності іноземною мовою, лаконічно викладати свою точку зору, правильно вибирати інструменти демонстрації результатів проекту, використовувати різноманітні мовні способи вираження думок. В процесі вивчення іноземної мови можливе поступове ускладнення проектів, що готуються студентами. Наприклад, на першому та другому курсах готуються прості інформаційні або пошукові проекти. На старших курсах готуються більш складні, дослідницькі чи творчі проекти. Застосування проектного підходу в навчанні дозволяє прищепити студентам професійні компетенції з самостійного збору та обробки інформації, її аналізу, пошуку способів вирішення проблеми, що дуже актуально для роботи в сфері туризму [8].

5. *Ігровий метод.* Завдяки грі можна змоделювати ситуації, наближені до реальних та пов'язані із застосуванням іноземної мови. Ігрові ситуації стимулюють активне застосування студентом мовних і немовних способів комунікації для вирішення поставлених завдань. Застосування ігрової складової дозволяє зацікавити студента,

Основні прийоми навчання іноземної мови в закладах вищої освіти

Прийоми	Практичне застосування
Дебати	Під дебатами слід розуміти організацію дискусії, яка проводиться в жорстких часових рамках відповідно до визначених правил. Використання цього прийому сприяє зацікавленості студентів у вивченні матеріалу та формуванню спеціальних навичок, таких як швидке мислення, вміння вирішувати конфлікти, вміння виступати перед публікою, швидка орієнтація в тій чи іншій ситуації, відстоювання своєї точки зору
Мозковий штурм	Застосовується тоді, коли необхідно знайти нові рішення та підходи до ситуації. Використання цього прийому збільшує генерування нових ідей у великій аудиторії, де кількість студентів досягає 30 осіб. Основна мета «мозкового штурму» – знайти якомога більше рішень проблеми за короткий проміжок часу
Ситуативне моделювання (ділові ігри)	Цей прийом передбачає виконання певних ролей студентами. Сюжет ділової гри побудований таким чином, щоб стикалися інтереси двох сторін та був знайдений компроміс, тобто оптимальне рішення проблеми
Навчальна співпраця	Велика група студентів розділяється на декілька малих груп. Кожна група працює над своєю частиною матеріалу, яка є частиною одного завдання. Робота здійснюється відповідно до інструкції викладача. Після обробки матеріалу групи обмінюються своїми роботами. Робота кожної групи є дуже важливою, адже без неї втрачається частина важливого матеріалу, тобто завдання залишається невиконаним. В зв'язку з цим студенти розуміють залежність один від одного та свою відповідальність перед всією групою
Мовне портфоліо	Портфоліо з італійської означає «папка з документами». Таким чином, портфоліо можна визначити, як набір інструментів для документування та оцінювання мовних умінь студента. Він дозволяє власнику вести запис вивчення ним мови та самостійно оцінювати свій рівень за допомогою таблиць, встановлювати перед собою певні цілі
Case-study (навчання з використанням конкретних навчальних ситуацій)	Цей прийом вважається найбільш ефективним у процесі навчання іноземної мови. Його застосування передбачає самостійну діяльність студентів у штучно створеній ситуації професійного спілкування іноземною мовою, де поєднуються теоретичні та практичні знання та вміння, необхідні для майбутньої діяльності фахівця туристичної сфери

Джерело: систематизовано авторами на основі [9; 10, с. 104; 11, с. 101]

викликати позитивні емоції, сконцентрувати увагу на вирішенні завдання, досягти мети заняття у розважальній формі. Також застосування ігрового методу допомагає зняти у студента страх спілкування іноземною мовою. Навчальна гра є імітацією події чи ситуації, яка потенційно може виникнути в професійній діяльності майбутнього фахівця туристичної сфери. Студенти «вживаються» в роль і виконують певні дії, які дозволяють отримати їм нові знання та вміння, і одразу їх застосувати на практиці. Важливим при застосуванні гри в навчанні є відсутність примусу з боку викладача. Чим менше викладач втручається в гру, тим більший рівень самостійності та самоорганізації студентів. Відповідно, підвищується цінність гри як освітнього інструменту.

Навчання іноземної мови майбутніх фахівців туристичної сфери передбачає використання певних прийомів, спрямованих на покращення якості занять, сприйняття інформації та підвищення мотивації студентів. Приклади таких прийомів наведені в табл. 1.

Таким чином, крім класичного методу навчання іноземної мови майбутніх фахівців туристичної сфери існує досить багато сучасних методів та прийомів. Основний акцент при їх застосуванні робиться на розвитку комунікативних навичок студентів та вмінні застосовувати отримані знання з іноземної мови на практиці, тобто в професійній діяльності.

Сучасні методики навчання іноземної мови поступово впроваджуються закладами вищої освіти, які займаються підготовкою майбутніх фахівців туристичної сфери. Цьому сприяє реформування навчального процесу згідно з європейськими вимогами до якості вищої освіти, а саме, інтеграційні процеси, які відбуваються в сучасній українській освіті, інформатизація освітнього простору, співпраця вітчизняних закладів вищої освіти з провідними ЗВО Європи та світу, міжнародні обміни студентами тощо.

Разом з тим, велика кількість викладачів іноземних мов продовжує застосовувати застарілі методики, які не відповідають сучасним вимогам до майбутнього фахівця туристичної сфери. Це пояснюється низькою кваліфікацією викладачів та відсутністю мотивації до постійного розвитку та вдосконалення. Вирішення цієї проблеми потребує виконання наступних заходів:

- підвищення кваліфікації викладачів шляхом їх участі в міжнародних програмах і проектах, навчання на тренінгах із провідними методистами країн Євросоюзу та США;
- налагодження співпраці з міжнародними організаціями (Британською Радою, Корпусом Миру США в Україні, освітніми асоціаціями викладачів іноземних мов тощо);
- участь в онлайн-конференціях та вебінарах із методики навчання іноземних мов, спілкування із колегами-однодумцями;

• впровадження педагогіки партнерства, яка передбачає демократичну співпрацю викладачів зі студентами [12].

Висновки. Майбутні фахівці туристичної сфери повинні розумітися на особливостях економіки різних країн, знати їх традиції, культуру та релігію. Тому володіння іноземними мовами є обов'язковою вимогою для тих, хто працює у туристичній сфері. Навчання іноземної мови в закладах вищої освіти України потребує застосування ефективних методик викладання, які дозволять не лише здобувати теоретичні знання, а й застосовувати їх на практиці. Однак велика кількість викладачів продовжує використовувати застарілі методи та прийоми, які не відповідають сучасним вимогам. Така ситуація зумовлена низькою кваліфікацією викладачів та відсутністю мотивації до постійного розвитку та вдосконалення. Для вирішення цієї проблеми необхідно залучати викладачів іноземної мови до участі в міжнародних програмах та проектах, онлайн-конференціях та вебінарах із методики навчання іноземних мов, співпрацювати з міжнародними освітніми організаціями та впроваджувати педагогіку партнерства.

Практичне значення дослідження полягає в можливості застосування отриманих результатів викладачами у процесі розроблення нових методик навчання іноземної мови майбутніх фахівців туристичної сфери.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Share of the total gross domestic product (GDP) generated by travel and tourism worldwide from 2000 to 2021. Statista, 2021. URL: <https://www.statista.com/statistics/1099933/travel-and-tourism-share-of-gdp/>
2. Україна увійшла до рейтингу найкращих туристичних країн Європи. Tsn.ua, 2021. URL: <https://tsn.ua/ukrayina/ukrayina-uviyshla-do-reytingu-naykraschih-turistichnih-krayin-yevropi-1806736.html>

ua/ukrayina/ukrayina-uviyshla-do-reytingu-naykraschih-turistichnih-krayin-yevropi-1806736.html

3. Мартиненко С., Хоружа Л. Методи навчання та їх класифікація. Освіта.Уа, 2008. URL: <https://osvita.ua/school/method/780/>

4. Николаєва С. Ю. Цілі навчання іноземних мов в аспекті компетентнісного підходу. *Іноземні мови*. 2010. № 2. С. 11-17.

5. Якубовська Л. Г., Березюк О. А. Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Сталий розвиток туризму на засадах партнерства: освіта, наука, практика» (м. Львів, 31 жовтня – 1 листопада 2018 р.). Львів: ЛТЕУ, 2018. 342 С. 232-235. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/yakubovska.htm

6. Кобзар Н. В. Роль міжкультурної комунікації в діяльності менеджерів туризму. *Вісник ЛНУ ім. Т. Шевченка*. 2011. № 14 (225). 48 с.

7. Назаренко М. М. Особливості використання аудіовізуального методу при вивченні іноземної мови у багатонаціональній аудиторії. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Філологічна». Випуск 64. С. 39-41.

8. Хорушко Н. М. З досвіду використання проектно-методики у викладанні англійської мови. *Іноземні мови*. 2002. № 1. С. 16-18.

9. Медведчук А. В. Інтерактивні методи навчання іноземної мови. *Вісник університету ім. Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». Педагогічні науки*. 2018. № 2 (16).

10. Антонова О. Є. Словник базових понять з курсу «Педагогіка»: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. Житомир: Видавництво ЖДУ імені Івана Франка, 2011. 104 с.

11. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: монографія. Київ: Інкос, 2005. 101 с.

12. Полікарпова Ю. О. Сучасні тенденції у викладанні англійської мови в Україні, 2017. URL: https://www.narodnaosvita.kiev.ua/?page_id=4870